

Notat 2002–14

Prisutjevning melk – vurderinger rundt etterkontrollen for 2. halv r 2000

Nils Øyvind Bergset
Håvard Mjelde

Tittel	Prisutjevning melk – Vurderinger rundt etterkontrollen for 2. halvår 2000
Forfattere	Nils Øyvind Bergset, Håvard Mjelde
Prosjekt	Evaluering av ny markedsordning for melk (A830)
Utgiver	Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2002
Antall sider	7
ISBN	82-7077-456-1
ISSN	0805-9691
Emneord	melk, meierivarer, prisutjevning, markedsordning, melkepriser, meierikostnader

---

Litt om NILF

- Forskning og utredning angående landbrukspolitikk, matvaresektor og -marked, foretaksøkonomi, nærings- og bygdeutvikling.
- Utarbeider nærings- og foretaksøkonomisk dokumentasjon innen landbruket; dette omfatter bl.a. sekretariatsarbeidet for Budsjettnemnda for jordbruket og de årlige driftsgranskingene i jord- og skogbruk.
- Gir ut rapporter fra forskning og utredning. Utvikler hjelpemidler for driftsplanlegging og regnskapsføring.
- Finansieres over Landbruksdepartementets budsjett, Norges forskningsråd og gjennom oppdrag for offentlig og privat sektor.
- Hovedkontor i Oslo og distriktskontor i Bergen, Trondheim og Bodø.

Forord

I mandat av 17.01.02 fra SLF ble NILF bedt om å foreta nye beregninger/vurderinger på en del punkter i etterkontrollen for 2. halvår 2000. Bakgrunnen for dette oppdraget er at beregningene for noen grupper var mangelfulle i den opprinnelige kontrollen (NILF notat 2001–21). I etterkant av denne kontrollen har Tine blant annet revidert sine kostnadskalkyler og en arbeidsgruppe har gått igjennom regnereglene i prisutjevningsordningen for melk. Vurderingene i dette notatet ble opprinnelig oversendt SLF i et konfidensielt notat av 30.01.02. SLF besluttet 15.03.02 å offentliggjøre notatet, med unntak av beregninger for myse. De aktuelle beregninger og vurderinger framgår av dette notatet.

Oslo, mars 2002

Leif Forsell

Innhold

	Side
1 INNLEDNING.....	1
2 RESULTATER.....	3
2.1 Sure, smakstilsette produkter, dagligvare	3
2.2 Modna oster, dagligvare.....	4
2.3 Modna oster, industri.....	4
2.4 Modna oster, merkevareeksport	5
2.5 Tørrmelk, industri.....	5
2.6 Fløte til smør	6

1 Innledning

Mandatet fra SLF ber NILF om å foreta nye beregninger/vurderinger på følgende punkter:

1. Nye råvareverdier for aktuelle pris- og biproduktgrupper 2.halvår 2000

Etterkontrollen for 2. halvår 2000 er mangelfull i forhold for noen prisgrupper. I den forbindelse ber vi NILF foreta beregninger av nye råvareverdier for følgende grupper:

- *Tørrmelk til industri (se punkt 4 under)*
- *Myse til mysost, alle markeder (se imidlertid punkt 3 under)*
- *Fløte til smør*
- *Modna oster merkevareeksport.*

For de tre sistnevnte gruppene er SLF innforstått med at det vil kreve innhenting av betydelig tilleggsmateriale fra TINE for å gjennomføre beregninger for disse gruppene, og også kreve tid for NILF til å gjennomføre disse beregningene. I den forbindelse vil vi be Tine Norske Meierier om ekstra tallmateriale for å kunne beregne råvareverdien for myse til mysost for alle markeder, og tilsvarende for merkevareeksport.

2. Nye vurderinger av råvareverdier for visse prisgrupper for 2. halvår 2000

Som grunnlag for en nærmere vurdering, blant annet ut fra at det for enkelte prisgrupper i ettertid har skjedd visse endringer blant annet i kostnadsberegningene, bør det foretas noen beregninger av nye råvareverdier for 2. halvår 2000. Dette innebærer korrigeringer pr produkt/artikkel ut i fra erfaringer og data i fra etterkontrollen for 1. halvår 2001. Prisgrupper som det skal regnes på:

- *Modna oster, industri*
- *Sure smakssatte flytende produkter, dagligvare.*

3. Råvareverdi for myse til mysost

For myse til mysost vurderer SLF ulike alternativ for beregning av råvareverdi for 2. halvår 2000, og ønsker i den forbindelse et bredere materiale i disse vurderingene.

4. Råvareverdi for tørrmelk til industri

Beregningsmetodene for tørrmelk til industri har først blitt klargjort i forbindelse med avtalepartssammensatt arbeidsgruppe høsten 2001. Vi ber derfor at det foretas en tilsvarende beregning av råvareverdiene for tørrmelk til industri som det som ble gjort i forbindelse med etterkontrollen for 1. halvår 2000, og hvor en kom fram til en råvareverdi som ble kalt «Aktørenes råvareverdi».

5. Kvalitetskontroll av beregningene for modna oster til dagligvare

Vurderingen ut fra foreliggende materiale for denne gruppen isolert, er at det i utgangspunktet ikke er behov for en ny beregning av råvareverdien for denne gruppen. Ut fra at usikkerheten knyttet til beregningene for modna oster til industri, vil en imidlertid be NILF gå gjennom beregningene for denne gruppen på nytt med sikte på kvalitetskontroll, og eventuelt foreta en ny beregning som for prisgruppene under pkt. 2 over om beregningene skulle tilsi dette.

NILF har derfor foretatt nye beregninger og vurderinger for enkelte grupper. Nye beregninger er markert med grått i tabellene.

2 Resultater

2.1 Sure, smakstilsatte produkter, dagligvare

For denne gruppen har NILF gjort nye beregninger av kostnadene i andre halvår 2000 basert på de produktkalkylene som var tilgjengelige i etterkontrollen for 1. halvår 2001. Grunnlaget for produktkalkylene er dermed tall fra 2000 og ikke 1999 slik som i den opprinnelige etterkontrollen for andre halvår 2000. Som beskrevet i NILF notat 2001–22, ble fordelingsnøkkelen for kostnader tilknyttet *TINEs hovedkontor* lagt om i de nye ABC-kalkylene fra 01.07.01. NILF har ikke hatt noe grunnlag for å foreta en konkret vurdering av kostnadsnivå. Det kan likevel sies å være gode argumenter for å fordele de aktuelle kostnader etter verdi, snarere enn etter volum.

Sure, smakstilsatte produkter – dagligvare, kroner per liter

	NILF 2000:12	Andre halvår 2000	Andre halvår 2000 revidert	Første halvår 2001
Brutto fakturert		19,15	19,15	19,14
– Fakturert rabatt		0,45	0,45	0,47
Netto pris	18,76	18,70	18,70	18,67
Inntekt biprodukter	0,25	0,14 ¹⁾	0,14 ¹⁾	0,16 ¹⁾
Sum inntekter	19,01	18,84	18,84	18,83
Kostnader	13,72	13,10	13,72	13,85
Verdi rastoff	5,29	5,74	5,12	4,98
Omregningsfaktor, kumelk	0,869	0,873	0,873	0,873
Omregningsfaktor, kufløte	0,0149	0,012	0,012	0,012
Verdi – kroner per liter melk	6,09	6,58	5,86	5,70
Ravarepris, jordbruksavtalen		5,79	5,79	5,79
Avvik		0,79	0,07	– 0,09

1) Nettoberegning for henholdsvis overskudd av fløte og tilført fløte

Som forventet ut fra endringen i produktkalkylene, har kostnadene i den nye beregningen steget. Kostnadene øker med 62 øre med det resultat at råvareverdien synker med 72 øre. Beregningen ovenfor inneholder fullstendige kostnadsdata for 2000, med unntak for Yoghurt Bl Appelsin (4x125g), God'morgen aprikos/müsli (200 ml), Yoplait vanilje (4x125g) og Biola Solbærdrikk (1/3 liter) hvor det mangler oppdaterte data og 1999-tallene er brukt.

2.2 Modna oster, dagligvare

NILF har kvalitetskontrollert beregningene for denne gruppen og har ingen bemerkninger til de beregningene som er gjort tidligere. Ser en på de beregningene som tidligere er gjort for andre halvår 2000 og første halvår 2001, viser både inntektstall og kostnadstall stor stabilitet.

2.3 Modna oster, industri

For denne gruppen har NILF gjort nye beregninger av kostnadene i andre halvår 2000 basert på de produktkalkylene som var tilgjengelige i etterkontrollen for 1. halvår 2001. Grunnlaget for kostnadskalkylene er dermed tall fra 2000 og ikke 1999 slik som i den opprinnelige etterkontrollen for andre halvår 2000. Vi har i disse beregningene tatt ut produktet Hvitost til fôr som i prinsippet ikke skal være med i råvareverdiberegninger. Både inntekts- og kostnadstallene er derfor nye i beregningen under.

Modna oster – industri. Kroner per kg/liter

	NILF 2000:12	Andre halvår 2000	Andre halvår 2000 revidert	Første halvår 2001
Brutto fakturert		43,27	45,13	44,97
– Fakturert rabatt		4,63	4,83	4,92
– Annen rabatt		0,77	0,77	0,89
Netto pris	40,28	37,87	39,53	39,16
Inntekt biprodukter	6,62	6,94	6,94	7,36
Sum inntekter	46,90	44,81	46,47	46,52
Kostnader	14,77	12,38	15,54	16,12
Verdi rastoff	32,13	32,43	30,93	30,40
Omregningsfaktor, kumelk	11,197	11,344	11,358	11,45
Omregningsfaktor, kufløte	0,396	0,415	0,415	0,44
Verdi – kroner per liter melk	2,87	2,86	2,72	2,66
Ravarepris, jordbruksavtalen		2,87	2,87	2,87
Avvik		– 0,01	– 0,15	– 0,21

Som forventet ut fra endringen i produktkalkylene, har kostnadene i den nye beregningen steget med det resultat at råvareverdien synker. Det kan også bemerkes at inntektene også har steget noe som resultat av å ta Hvitost til fôr fra beregningene.

2.4 Modna oster, merkevareeksport

På grunn av ufullstendige kostnadskalkyler var det ikke mulig å beregne en råvareverdi for anvendt melk for andre halvår 2000 i notat 2001–21. NILF har nå mottatt nytt materiale fra Tine med kostnadstall fra 1999 og ser seg dermed i stand til å presentere en beregning av råvareverdi for denne gruppen.

Samlet sett er dette en forholdsvis stor gruppe når det gjelder melkeanvendelse. Omsatt produktmengde i andre halvår 2000 var på drøyt 5 mill. kg (61 mill. liter kumelk). Langt det viktigste produktet er Jarlsberg, som selges i en lang rekke ulike varianter. Gruppen utgjøres av til sammen 69 ulike artikler.

Modna oster – merkevareeksport. Kroner per kg/liter

	Andre halvår 2000	Første halvår 2001
Brutto fakturert	40,73	38,18
– Fakturert rabatt	0,01	0,00
– Annen rabatt	0,00	0,00
Netto pris	40,72	38,18
Inntekt biprodukter	8,98	9,10
Sum inntekter	49,70	47,28
Kostnader	17,15	16,07
Verdi rastoff	32,55	31,21
Omregningsfaktor, kumelk	12,04	12,04
Omregningsfaktor, kufløte	0,537	0,544
Verdi – kroner per liter melk	2,70	2,59
Ravarepris, jordbruksavtalen	2,55	2,55
Avvik	0,15	0,04

Gjennomsnittlig råvareverdi er beregnet til 2,70 kroner per liter anvendt melk, eller 15 øre høyere enn jordbruksavtalens råvareverdi og 11 øre høyere enn verdien som ble beregnet for første halvår 2001. Forskjellen til første halvår 2001 kan forklares med høyere inntekter. Som tidligere påpekt i notater fra NILF, må svingninger i valutakursene antas å kunne få stor betydning for beregninger for denne gruppen. Mellom disse to halvårene hadde dette forholdet likevel ikke stor betydning. Den viktigste valuta som antas å være amerikanske dollar hadde en verdi mot norske kroner på 9,10 i andre halvår 2000 og 9,03 i første halvår 2001. Høye kostnader trekker verdien ned i forhold til de høye inntektene.

2.5 Tørrmelk, industri

Beregningsmetodene for tørrmelk har blitt klarlagt gjennom en avtalepartssammensatt gruppe høsten 2001 og i den etterfølgende Forskrift om beregning av råvareverdier i prisutjevningsordningen for melk fra Statens landbruksforvaltning av 05.12.01. NILF har derfor beregnet råvareverdiene for tørrmelk til industri på nytt i tråd med den nye forskriften både for andre halvår 2000 og første halvår 2001. De nye reglene klargjør hvordan inntektene/utgiftene for biproduktet fløte for tørrmelksprodukter med fettinnhold over skummet melk skal beregnes. Følgen av denne beregningsmåten er at inntektene fra biprodukter i beregningen blir høyere fordi det tas hensyn til at disse produktene får et ekstra tilskudd for fettinnholdet i biproduktavregningen. For å kunne

gjennomføre disse beregningene har NILF måttet bruke omregningsfaktorer fra SLF som beregner det totale fløteinholdet i produktet ut fra fettinnholdet i skummet melk.

Tørrmelk – industri. Kroner per kg/liter

	NILF 2000:12	Andre halvår 2000 ¹⁾	Andre halvår 2000 revidert ¹⁾	Første halvår 2001	Første halvår 2001 revidert
Brutto fakturert		24,53	24,53	21,83	21,83
- Fakturert rabatt		0,43	0,43	0,52	0,52
Netto pris	22,90	24,10	24,10	21,31	21,31
Inntekt biprodukter	21,95	18,31 ²⁾	20,96 ²⁾	12,97 ²⁾	14,70 ²⁾
Sum inntekter	44,85	42,41	45,06	34,28	36,01
Kostnader	13,61	9,07	9,07	8,10	8,10
Verdi rastoff	31,24	33,34	35,99	26,18	27,91
Omregningsfaktor, kumelk	12,337	12,87	12,87	9,35	9,35
Omregningsfaktor, kufløte	1,312	1,16	1,16	0,77	0,77
Verdi – kroner per liter melk	2,53	2,59	2,80	2,80	2,99
Ravarepris, jordbruksavtalen		2,98	2,98	2,98	2,98
Aktørenes ravarepris (ill.)				2,99	
Avvik			-0,18		0,01

- 1) Revidert beregning som følge av inkurie vedr. omregningsfaktor for fløte i rapporter for 2. halvår 2000 (omregningsfaktor for fløte i 20 % melkepulver var satt til 0,048, mens korrekt faktor er 0,48).
- 2) Nettoberegning for henholdsvis overskudd av fløte og tilført fløte.

Som beregningene viser er råvareverdien for andre halvår 2000 kr 2.80 som er 18 øre lavere enn jordbruksavtalens råvarepris. Første halvår 2001 er råvareverdien 2,99 som er 1 øre over jordbruksavtalens råvarepris, og dette tallet samsvarer med den illustrerte aktørenes råvarepris som NILF presenterte i sitt Notat 2001–22. Samtidig må det understrekes at sammensetningen av produktområdet ikke er det samme for de to periodene. NILF anser at første halvår 2001 er mer fullstendig med henblikk på dette.

2.6 Fløte til smør

NILF anså i sitt Notat 2001–21 at beregningene for smørproduktene var usikre på grunn av manglende kostnadsdata for flere produkter som dermed ikke ble tatt med i beregningene. NILF har nå mottatt nytt materiale fra Tine og ser seg dermed i stand til å presentere en beregning av råvareverdi for denne gruppen tilsvarende som for første halvår 2001. Det ble samtidig oppdaget feil i grunnlagsmaterialet fra Tine for første halvår 2001, hvor et artikkelnummer som er en intern transaksjon i Tine var oppgitt som eksternt salg. Produktet var oppgitt til å ha store inntekter og utgjorde en stor andel av industrimarkedet, men det er nå tatt ut av beregningene. NILF presenterer derfor nye beregninger også for første halvår 2001.

Fløte til smørprodukter mv., kroner per kg/liter¹

	Andre halvår 2000	Andre halvår 2000 revidert	Første halvår 2001	Første halvår 2001 revidert
Brutto fakturert	24,34	20,21	18,07	17,50
– Fakturert rabatt	0,34	0,90	0,88	0,85
– Annen rabatt	0,27	0,27	0,09	0,09
Netto pris	23,73	19,04	17,10	16,56
Kostnader, produksjon	5,99	5,05	4,93	4,90
Kostnader, kumelk		2,13	2,48	2,55
Sum kostnader	5,99	7,18	7,41	7,45
Verdi rastoff	17,74	11,86	9,69	9,11
Omregningsfaktor, fløte	2,22	1,38	1,25	1,23
Verdi – kroner per liter fløte	7,99	8,59	7,75	7,41
Ravarepris, jordbruksavtalen	7,94	7,94	7,94	7,94
Avvik	0,05	0,65	– 0,19	– 0,53

I fløteblanding til iskrem inngår også visse mengder kumelk. Innsatt kumelk er kostnadsført til samme verdi som ikke smakstilsatte produkter til industri, dvs. 3,05 kr/l etter tidligere beregninger. Vi har forutsatt den samme fordelingen av annen rabatt som ble gjort i den opprinnelige beregningen som vil si at all manuell rabatt i realiteten finnes i dagligvaremarkedet.

Den store forskjellen i råvareverdi på de to halvårene skyldes i hovedsak ulik fordeling mellom markedene. I andre halvår utgjør merkevareeksporten 1 % av totalt antall liter melk i gruppa (om lag 100 000 liter melk), mens den i første halvår utgjør 16 % av det totale antall liter melk (ca 2,6 mill liter melk). Merkevarer eksporten av smør, til lav råvareverdi, skjer i all hovedsak i første halvår, og utslagene mellom halvårene blir dermed store.

¹ NILF har blitt oppmerksom på problematikken rundt å veie sammen kostnads- og inntekts-tall for grupper hvor produktene måles både i kilo og liter. Gruppene for fløte til smør og tørrmelk er de største gruppene hvor denne problematikken forekommer. Forholdet i smør-gruppen er at 1 liter fløte veier 0,992 kg slik at sluttveiningen av råvareverdier skulle vært korrigert for denne differansen. NILF har imidlertid beregnet konsekvensene av dette til å bli marginale for begge grupper (maks 2 øre i endelig råvareverdi) og derfor valgt å ikke korrigere for denne faktoren. De nye beregningene er derfor ekvivalente med de som er foretatt tidligere.